

PERSBERICHT

STUDIE LOKALE FINANCIËN 2021

Brussel, 29 juni 2021

LOKALE BESTUREN ZIJN DE ONMISBARE SCHAKEL VOOR HET ECONOMISCH HERSTEL. STAAN ZE FINANCIËEL VOLDOENDE STERK?

Lokale besturen zijn de onmisbare schakel voor het economische herstel...

Het blijft vaak wat onderbelicht. De steden en gemeenten hebben zich tijdens de volledige Covid-19-crisis uit de naad gewerkt om hun inwoners en handelaars van heel nabij te steunen.

Zo nemen ze vandaag het voortouw om hun inwoners te motiveren zich te laten vaccineren. Ze reiken hen alle nuttige informatie aan om in het vaccinatiecentrum te geraken. Tijdens de lockdowns volgden ze de quarantaineregels op en het respecteren van de avondklok. Ze werden overstelpt met vele hulpvragen van zwakkere gezinnen. In het begin van de crisis maakten en verdeelden ze mondklappers. Het zijn allemaal tastbare dingen, die dicht bij de burger staan.

Vandaag bevinden we ons op een keerpunt. Brussel vaccineert met grote snelheid, waardoor het leven er weldra weer heel wat aangener zal uitzien. Maar het werk voor de gemeenten is niet af. Delen van onze economie en het sociale weefsel komen beschadigd uit deze crisis. De inbreng van de lokale besturen is cruciaal om een duurzaam herstel van de **lokale economie** te ondersteunen.

Onderschat ook hun rol niet als **investeerder**. Zowat 35% van alle overheidsinvesteringen gebeuren op lokaal niveau. Daarnaast spelen ze een cruciale rol om op het terrein concreet mee te werken aan de milieutransitie en om bij te dragen aan een veerkrachtigere samenleving.

Staan de lokale besturen financieel voldoende sterk om bij te dragen aan de relance?

Laat ons eerst de balans opmaken van de impact van de gezondheidscrisis op de financiële situatie van de lokale besturen. Nadien laten we de gemeentebestuurders zelf aan het woord. We hebben hen namelijk gevraagd waar ze hun prioriteiten leggen in die lokale relance.

- **De lokale besturen ondervinden minder financiële impact dan andere overheidsechelons**

In bijna alle landen van de eurozone en de voornaamste economieën hadden de COVID-19-crisis en de overheidsmaatregelen in dat verband (gezondheidsmaatregelen, lockdowns, hoogdringende economische en sociale maatregelen) grote gevolgen voor de overheidsfinanciën. De tekorten werden groter en schulden stegen tot een nooit eerder gezien peil.

De financiën van lokale besturen hebben in mindere mate rechtstreeks sociaaleconomische gevolgen van de crisis ondervonden. Dit valt zowel te verklaren door hun bevoegdheden (die weinig gericht zijn op rechtstreekse ondersteuning van de economische actoren), als door de structuur van hun ontvangsten (grondbelasting, en met enige vertraging de inkomstenbelasting), die pas later deze sociaaleconomische context zullen ondervinden.

- **De Covid-19-crisis weegt op de begrotingen 2020-2021, maar de schade valt mee**

De impact weegt misschien minder zwaar door, toch zijn lokale besturen niet ongeschonden deze gezondheidscrisis doorgekomen. Hoewel we nog niet over de rekeningen voor 2020 beschikken, hebben we nu al een idee van de impact. Dat zien we op basis van de begrotingswijzigingen die in de loop van 2020 in deze nieuwe context zijn doorgevoerd, alsook op basis van de begrotingen voor 2021 die in het verlengde liggen van de impact van 2020.

- **De gezondheidscrisis vertraagt de groei van de gewone ontvangsten**

De **fiscale ontvangsten** ondervinden sinds 2020 invloed van de gezondheidscrisis. De gevolgen daarvan laten zich voelen in 2021 en in de toekomst nog meer.

Naast de impact van de lockdown op bepaalde **lokale belastingen** (taksen op vertoningen en op het gebruik van het openbaar domein), namen heel wat gemeenten extra maatregelen ter ondersteuning van hun lokale ondernemingen, door bepaalde belastingen en retributies af te schaffen of goedkoper te maken. Enkele voorbeelden: de terrasbelasting, de taks op het parkeren van voertuigen, milieutaksen, het standgeld voor marktkramers of kermisexploitanten, belastingen op taxibedrijven, de toeristentaks... De gemeenten kregen ontegensprekelijk te maken met een daling in de ontvangsten uit de **aanvullende personenbelasting** (APB) (economische werkloosheid in de eerste lockdown, banenverlies na herstructureringen tot zelfs faillissementen van bedrijven). Rekening houdend met de inkohieringstermijnen zal de impact op de gemeentebegrotingen veeleer pas vanaf de begrotingen 2021 merkbaar zijn en zeker op de begrotingen 2022.

De daling van de **ontvangsten uit prestaties** die al was vastgesteld in 2020, zet zich in mindere mate in 2021 door, aangezien vele gemeentediensten tijdens de diverse lockdowns gesloten bleven (inkomgeld voor gemeentelijke infrastructuur, bijdragen van ouders in kosten voor kinderopvang, ontlenen van boeken in bibliotheken, niet-geïnde huuropbrengsten enz.).

De gemeenten en de OCMW's konden evenwel op **regionale steun** rekenen om de negatieve impact van de gezondheidscrisis op hun begrotingen te beperken.

De regering van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gaf de voorkeur aan het ondersteunen van de OCMW's bij het dekken van de meerkosten voor sociale bijstand. Het Gewest compenseerde eveneens het verlies aan ontvangsten in de gewestelijke verblijfstakingen voor toeristen (City Tax).

- **Impact op de gewone uitgaven: hogere kosten maar ook besparingen**

De gezondheidscrisis heeft tot een minder sterke stijging van de **personeelsuitgaven** bijgedragen, aangezien een aantal besturen een beroep hebben gedaan op economische werkloosheid. Vooral in de eerste lockdown zette men de rem op geplande aanwervingen. Personeel dat met pensioen ging, werd hierdoor niet vervangen. Die evolutie zien we eveneens bevestigd in de RSZ-statistieken, die een lichte daling geven in het aantal voltijdse equivalenten (vte). Met slechts 35% van alle vte's eind 2020, merken we op dat het aandeel van het statutair personeel opnieuw sneller daalt in vergelijking met het volledige personeelsbestand van de Brusselse gemeenten. Deze evolutie is uiteraard niet gunstig voor het financieringsstelsel van de pensioenen van het statutair personeel.

De **werkingsuitgaven** werden daarentegen doorgaans opwaarts herzien, met name voor het dekken van de meerkosten die rechtstreeks verbonden zijn met de gezondheidscrisis: aankopen van mondmaskers en alcoholgel voor het gemeentepersoneel, onderhoudskosten voor lokalen, aankopen van plexiwanden om de bevolking op een veilige manier te ontvangen, aankopen en verdelen van mondmaskers onder de bevolking... Die meerkosten worden gedeeltelijk gecompenseerd door dalende werkingskosten (energie, water, brandstof, afvalbeheer enz.), door de sluiting van gebouwen en diensten en door het schrappen van tal van evenementen in de openbare ruimte.

De gezondheidscrisis leidde tot een sterke stijging van het aantal aanvragers voor sociale bijstand, die tijdens de diverse lockdowns in een kwetsbare situatie zijn terechtgekomen. Daarnaast zien we aanzienlijke meerkosten bij de woonzorgcentra. Er zijn zowel meerkosten door materiële steun (kosten voor huisvesting, voedselhulp enz.) als door financiële hulp (schuldbemiddeling, voorschotten enz.), naast de aanvragen voor het klassieke leefloon. De financiële tegemoetkomingen van de regionale en de federale overheid hebben de impact op de gemeentedotaties helpen beperken, zowel voor de eindbegrotingen 2020 als voor de begrotingen 2021.

Met de historisch lage rentestand (-25% sinds 2015) zien we bij de **schulduitgaven** de rentelasten op structurele wijze dalen. Deze vertegenwoordigen nog maar iets meer dan 20% van de totale financiële lasten, terwijl kapitaalaflossingen van kredieten een steeds groter aandeel voor hun rekening nemen.

- **Investeringsuitgaven naar beneden bijgesteld in 2021**

De buitengewone uitgaven van de Brusselse gemeenten komen in de begrotingen 2021 uit op bijna 640 miljoen euro en vertonen hiermee een forse daling van bijna 20% t.o.v. 2020. We moeten deze terugval weliswaar relativiseren, aangezien de geplande investeringsprojecten voor 2020 op het hoogste niveau van de voorbije 10 jaar stonden.

Waarschijnlijk zal de geraamde toename voor 2020 in realiteit omwille van de gezondheidscrisis niet uitkomen. De lockdown zorgde immers voor een vertraging in de uitvoering van bepaalde investeringsprojecten (tijdelijke stopzetting van bouwondernemingen, vertraagde levering van materialen, vertraging in openbare aanbestedingsprocedures enz.).

- **Lagere begrotingssaldi en meer gemeenten met tekorten**

Terwijl de Brusselse gemeenten in de initiële begrotingen van 2020 voor het eigen dienstjaar nagenoeg in evenwicht waren, vertonen ze samen voor de initiële begrotingen 2021 een tekort van 30 miljoen euro of 1,1% van hun gewone ontvangsten. Slechts 8 gemeenten dienden voor 2021 een begroting in met een (vaak heel klein) overschot.

Voor het algemeen totaal (eveneens rekening houdend met de resultaten van vorige dienstjaren en met overboekingen), tekenen de Brusselse gemeenten een overschot op van bijna 121 miljoen euro, of ongeveer 4,5% van hun gewone ontvangsten. Dit overschot is flink gedaald (-40%) in vergelijking met de initiële begrotingen van 2020. Terwijl alle gemeenten in 2019 en 2020 voor het algemeen totaal een begroting in evenwicht hadden, slagen 3 gemeenten er niet in om het wettelijk voorgeschreven evenwicht te halen.

- **Bezorgdheden voor de toekomst (2022 - 2025)**

Meer nog dan tijdens de cruciale periode van de pandemie, zullen lokale besturen de echte financiële moeilijkheden pas vanaf 2022 gewaarworden. Uit onze peiling blijkt dat 97% van de gemeentebestuurders van mening is dat de gezondheidscrisis een blijvende negatieve impact zal hebben op de gemeentefinanciën (41% heeft het over een grote impact).

Voor de jaren 2022-2025 zouden de gevolgen van de crisis vooral kunnen aanhouden in een kleinere belastbare grondslag (aanvullende en lokale belastingen) en in meer uitgaven voor sociale bijstand. Hoewel de gevolgen van de gezondheidscrisis momenteel vooral de actualiteit halen, mogen we niet vergeten dat lokale besturen nog altijd met structurele problemen te kampen hebben. Een daarvan is de **financiering van de pensioenlasten van het statutair personeel**, die zwaar blijft wegen op hun begrotingen. Daarom wordt een tegemoetkoming in de pensioenlasten (vooral in de responsabiliseringsbijdrage) als de meest nuttige ondersteuningsmaatregel beschouwd als versterking van de toekomstige begrotingscapaciteit.

Lokale besturen zitten mee in het hart van de relancepolitiek in dit land. 'Lokale antwoorden bieden op mondiale uitdagingen'

Onder impuls van de Europese unie heeft België de voorbije maanden een 'Nationaal plan voor herstel en veerkracht' uitgewerkt. Dit nationaal herstelplan moet ons land op het spoor zetten richting een koolstofarme, veerkrachtige en inclusieve samenleving, gekoppeld aan een digitale transitie.

Naast dit 'Europese' luik zien we tal van regionale herstelplannen zoals 'Vlaamse Veerkracht', 'Get up Wallonia' en het relance- en herstructureringsplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Al deze verschillende plannen komen bovenop strategische plannen rond klimaat, mobiliteit, huisvesting enz.

Net omdat lokale besturen onmisbaar zijn voor overheidsinvesteringen in ons land (circa 35%, zie hoger), kan hun beleid een lokale hefboom zijn voor het algemeen herstel. In een recente analyse over de territoriale impact van COVID-19¹ houdt de OESO ook een pleidooi voor *overheidsinvesteringen op alle bestuursniveaus, die het herstel post-COVID-19 werkelijk ondersteunen*.

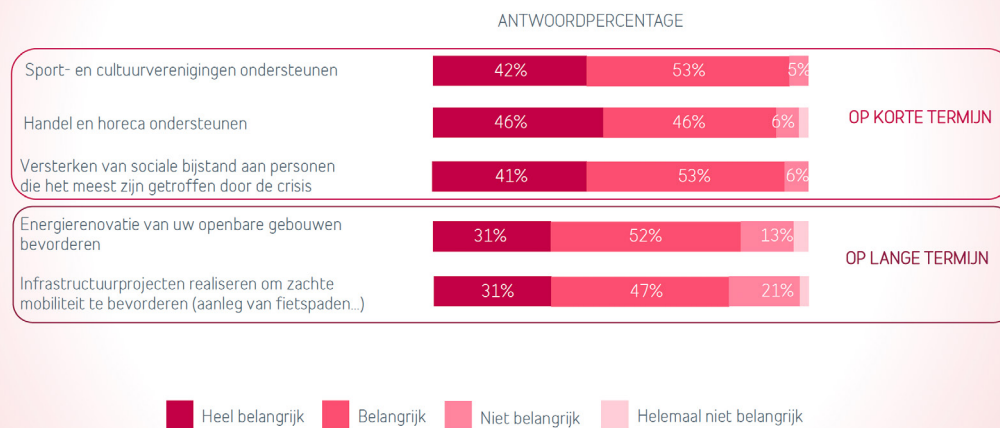
Volgens onze peiling hechten gemeentebestuurders veel belang aan de relance. In eerste fase hebben hun prioritaire acties betrekking op het herstel van de lokale economie (ondersteuning van handelszaken, horeca, culturele en sportactiviteiten, versterking van de sociale bijstand enz.). Op middellange termijn overwegen ze investeringen om de klimaatomslag en de digitale transitie te bevorderen (energierenovatie van openbare gebouwen, inzetten op zachte mobiliteit, digitalisering van de gemeentediensten enz.).

Het is daarom broodnodig om snel tot actie over te gaan en de relanceplannen operationeel te maken, met concrete acties op lokaal niveau.

Een efficiënte coördinatie van de diverse investeringsprogramma's en een langetermijnvisie op alle bestuursniveaus is vandaag meer dan ooit noodzakelijk. Opdat al onze gemeenten vlot in deze herstelplannen kunnen meestappen.

¹ De territoriale impact van COVID-19: de crisis beheren op de diverse bestuursniveaus – OESO – november 2020

WELKE PRIORITEITEN OM DEEL TE NEMEN AAN HET LOKAAL HERSTEL?
... HET WOORD IS AAN DE GEMEENTEBESTUURDERS

Dirk Gyselinck, lid van van het directiecomité van Belfius:

“

Meer dan ooit kunnen lokale besturen rekenen op onze teams om hun geplande ambities waar te maken. De uitdagingen na een dergelijke, ongeziene pandemie zijn gigantisch, maar als partner van de publieke sector staan we klaar om hen bij hun herstelplannen te helpen. Met duurzame mobiliteitsoplossingen, oplossingen voor energiezuinige vastgoedprojecten en digitale tools helpen we zo mee nieuw leven in de lokale economie te blazen. Nogmaals mijn bewondering en appreciatie voor hun tomeloze inzet en bereikbaarheid in de verschillende lockdowns. Laat ons nu samen met gerichte oplossingen de toekomst omarmen.

Perscontact:
Ulrike Pommée
ulrike.pommee@belfius.be / press@belfius.be
02 222 02 57
belfius.be